# การบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตรเพื่อพัฒนาสมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหาและการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชนของนักศึกษาปริญญาตรี กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนาบุรีรัมย์

# Integration of Culture and Local Wisdom in the Curriculum for Developing Problem-Analysis and Community Development Design Competencies of Undergraduate Students : A Case Study of Chalermkanchana Buriram University

**กัญญาภัทร ชาญเมืองปัก**
**สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนา**
**Local Government Program, Faculty of Political Science, Chalermkanchana University**
**E-mail:kantdr456@gmail.com**

**บทคัดย่อ**

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตรของมหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนาบุรีรัมย์ 2) ศึกษาสมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหาและการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชนของนักศึกษาปริญญาตรี 3) พัฒนารูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตร 4) เปรียบเทียบสมรรถนะของนักศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น และ 5) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างผู้บริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้นำชุมชน ประมาณ 15-20 คน เลือกแบบเจาะจง และการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลัง กับนักศึกษาปริญญาตรีที่กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Taro Yamane และสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ รูปแบบการจัดการเรียนการสอน แบบวัดสมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน แบบประเมินสมรรถนะการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชน และแบบสอบถามความพึงพอใจ ตรวจสอบคุณภาพด้วยค่า IOC ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และความเที่ยงของผู้ประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (Paired-Sample t-test) ที่ระดับนัยสำคัญ .05

ผลการวิจัยคาดว่าจะได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะของนักศึกษา และเป็นแนวทางพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำสำคัญ: การบูรณาการหลักสูตร, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, สมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหา, การพัฒนาชุมชน, การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

Abstract

This research aims to 1) examine the current state and problems of integrating culture and local wisdom into the curriculum of Chalermkanchana Buriram University; 2) investigate undergraduate students' competencies in problem analysis and community development design; 3) develop a model for integrating culture and local wisdom into the curriculum; 4) compare students' competencies before and after instruction based on the developed model; and 5) study students' satisfaction with the instruction. A mixed-methods design was employed, comprising qualitative research using semi-structured interviews with approximately 15-20 purposively selected curriculum administrators, instructors, and local sages/community leaders, and a one-group pretest-posttest quasi-experimental study with undergraduate students, whose sample size was determined by Taro Yamane's formula and selected by simple random sampling. The instruments were a semi-structured interview form, the instructional model, a community problem-analysis competency test, a community development design rubric, and a satisfaction questionnaire, validated by the Index of Item-Objective Congruence (IOC), Cronbach's alpha, and inter-rater reliability. Qualitative data are analyzed by content analysis, and quantitative data by frequency, percentage, mean, standard deviation, and the paired-sample t-test at the .05 significance level. The study is expected to yield an instructional model that enhances students' competencies and provides guidelines for developing curricula linked to local culture and wisdom.

Keywords: Curriculum Integration, Local Wisdom, Problem-Analysis Competency, Community Development, Community-Based Learning

## บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ค่านิยม และโครงสร้างทางสังคมของชุมชนไทยอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและชุมชนท้องถิ่นซึ่งเคยเป็นฐานรากสำคัญของสังคมไทย การหลั่งไหลของวัฒนธรรมภายนอกและรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเมืองส่งผลให้คนรุ่นใหม่จำนวนมากละเลยและห่างเหินจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนองค์ความรู้ดั้งเดิมที่บรรพบุรุษสั่งสมและถ่ายทอดสืบต่อกันมา ปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่เพียงทำให้เกิดการสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน แต่ยังส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนในการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตนเองอีกด้วย

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ ทั้งด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น ภูมิปัญญาด้านการเกษตร หัตถกรรม ผ้าไหม ดนตรีพื้นบ้าน ประเพณีท้องถิ่น และองค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าวสู่คนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะนักศึกษาระดับปริญญาตรียังมีอยู่อย่างจำกัด หลักสูตรในหลายสาขาวิชายังเน้นเนื้อหาเชิงทฤษฎีและมาตรฐานสากลเป็นหลัก โดยขาดการเชื่อมโยงองค์ความรู้ในหลักสูตรเข้ากับบริบทวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่ที่สถาบันการศึกษาตั้งอยู่ ส่งผลให้นักศึกษาขาดโอกาสในการเรียนรู้และเข้าใจรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเองอย่างลึกซึ้ง

อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญไม่น้อยกว่ากัน คือ การพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาและออกแบบแนวทางการพัฒนาชุมชนได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพในโลกยุคปัจจุบันที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดความรู้เชิงทฤษฎีโดยขาดการฝึกปฏิบัติจริงในบริบทของชุมชน ทำให้นักศึกษาจำนวนมากขาดทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงบูรณาการ ขาดความสามารถในการมองปัญหาของชุมชนอย่างรอบด้าน และขาดประสบการณ์ในการออกแบบแนวทางแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมของพื้นที่จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning)

มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนาบุรีรัมย์ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ มีพันธกิจสำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนมีบทบาทในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่และได้รับการพัฒนาต่อยอดอย่างเหมาะสม การบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับหลักสูตรจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยเชื่อมโยงองค์ความรู้ในสถาบันการศึกษาเข้ากับบริบทของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงในการลงพื้นที่ศึกษาปัญหาของชุมชน วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

โดยอาศัยทั้งองค์ความรู้ทางวิชาการและภูมิปัญญาท้องถิ่น และร่วมกันออกแบบแนวทางการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของพื้นที่

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตร เพื่อพัฒนาสมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหาและการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชนของนักศึกษาปริญญาตรี กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนาบุรีรัมย์ โดยมุ่งหวังว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการองค์ความรู้ทางวิชาการเข้ากับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาบัณฑิตที่มีทั้งความรู้ความสามารถทางวิชาการ ควบคู่กับการมีจิตสำนึกรักและหวงแหนวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีสมรรถนะในการวิเคราะห์ปัญหาและออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

**แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง**

1) แนวคิดการบูรณาการหลักสูตร (Curriculum Integration) เป็นแนวคิดที่มุ่งเชื่อมโยงเนื้อหาความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างมีความหมาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบองค์รวมและเชื่อมโยงความรู้ทางวิชาการเข้ากับบริบทของชีวิตจริง ซึ่งอาจดำเนินการได้ทั้งภายในวิชาเดียวกัน ระหว่างรายวิชา และการบูรณาการเนื้อหาวิชาการเข้ากับบริบทท้องถิ่นหรือประเด็นทางสังคม สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่มุ่งให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้โดยผสมผสานสาระความรู้อย่างสมดุล ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

2) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่บุคคลหรือชุมชนสั่งสม เรียนรู้ และถ่ายทอดสืบต่อกันมาผ่านการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมของแต่ละท้องถิ่น ครอบคลุมด้านการประกอบอาชีพ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปหัตถกรรม การแพทย์แผนไทย ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ จึงเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับบริบท ส่วนวัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิต แบบแผนความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมที่มนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ สร้างสรรค์และยึดถือปฏิบัติร่วมกัน โดยภูมิปัญญาเป็นผลผลิตของวัฒนธรรมที่สั่งสมและพัฒนาต่อเนื่องจากรุ่นสู่รุ่น

3) แนวคิดสมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหา (Problem Analysis Competency) หมายถึง ความสามารถในการรวบรวมข้อมูล จำแนกแยกแยะประเด็น ระบุสาเหตุและผลของปัญหา และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล เป็นทักษะการคิดขั้นสูงที่อาศัยทั้ง

ความรู้พื้นฐานทางวิชาการและการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) สอดคล้องกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning)

4) แนวคิดการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชน (Community Development Design) หมายถึง กระบวนการคิดสร้างสรรค์เพื่อกำหนดแนวทาง วิธีการ หรือโครงการที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยอาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการของชุมชน และทรัพยากรในพื้นที่ ควบคู่กับแนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Community Development) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์ปัญหาจนถึงการดำเนินงานและติดตามประเมินผล

5) แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) เป็นแนวทางที่นำชุมชนมาเป็นแหล่งเรียนรู้และห้องปฏิบัติการจริงของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ลงพื้นที่ศึกษา สังเกต สัมภาษณ์ และมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนโดยตรง ช่วยให้เชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ และพัฒนาทักษะทางสังคมควบคู่กับทักษะทางวิชาการ

**งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**

งานวิจัยในประเทศส่วนใหญ่สอดคล้องกันว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการในการเรียนการสอนช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่น ส่งเสริมความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านสถานการณ์จริงในชุมชน โดยปัจจัยความสำเร็จขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชน รวมทั้งการออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง นอกจากนี้ การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานและแบบใช้ชุมชนเป็นฐานทำให้ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับการบรรยายเพียงอย่างเดียว งานวิจัยต่างประเทศด้านการสอนที่ตอบสนองต่อวัฒนธรรม (Culturally Responsive Pedagogy) พบว่าการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้เรียนและชุมชนช่วยเพิ่มแรงจูงใจ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (Ladson-Billings, 1995) ขณะที่งานวิจัยด้าน Service-Learning และ Community-Based Learning ในสถาบันอุดมศึกษาชี้ว่าการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงในชุมชนพัฒนาทั้งทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคมไปพร้อมกัน

**วัตถุประสงค์**

1.เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนาบุรีรัมย์

2.เพื่อศึกษาสมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหาและการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชนของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนาบุรีรัมย์

3.เพื่อพัฒนารูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตรที่ส่งเสริมสมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหาและการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชนของนักศึกษาปริญญาตรี

4.เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหาและการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชนของนักศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

5.เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตร

**สมมติฐาน**

1.นักศึกษามีสมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหาชุมชนหลังเรียนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.นักศึกษามีสมรรถนะการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชนหลังเรียนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยสังเคราะห์กรอบแนวคิดจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดตัวแปรต้น คือ การบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตร ประกอบด้วย เนื้อหารายวิชาที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้นำชุมชน ส่วนตัวแปรตาม คือ สมรรถนะของนักศึกษาปริญญาตรี ประกอบด้วย สมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน สมรรถนะการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชน และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน **ดังภาพที่ 1**

| ตัวแปรต้น | | ตัวแปรตาม |
|---|---|---|
| **การบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตร**<br>- เนื้อหารายวิชาที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น<br>- กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน<br>- การมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้นำชุมชน | → | **สมรรถนะของนักศึกษาปริญญาตรี**<br>- สมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน<br>- สมรรถนะการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชน<br>- ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน |

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

**ระเบียบวิธีวิจัย**

**1. รูปแบบการวิจัย**

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตร และการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นต่อสมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหาและการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชนของนักศึกษา ดำเนินการในพื้นที่มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนาบุรีรัมย์และชุมชนโดยรอบในจังหวัดบุรีรัมย์ ระยะเวลา 1 ปีการศึกษา

**2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนาบุรีรัมย์ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน หรือรายวิชาที่สามารถบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ในปีการศึกษาที่ทำการวิจัย กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้นำชุมชน รวมประมาณ 15-20 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่

2) กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาที่ใช้ในการทดลอง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1967) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 หรือสูตรของ Krejcie and Morgan (1970) ตามความเหมาะสมของขนาดประชากร และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากรายชื่อนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาที่กำหนด

$$n = N / (1 + Ne^2)$$

เมื่อ n แทน ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ, N แทน ขนาดประชากรทั้งหมด และ e แทน ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (กำหนดที่ 0.05)

**3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย**

ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย เนื้อหารายวิชาที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้นำชุมชน ตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถนะการ

วิเคราะห์ปัญหาชุมชน สมรรถนะการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชน และความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน

**4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**

1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้นำชุมชน เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตร

2) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตร ซึ่งพัฒนาโดยผู้วิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และสื่อการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

3) แบบวัดสมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน ในลักษณะแบบทดสอบสถานการณ์ (Situational Test) หรือแบบประเมินผลงาน (Rubric Assessment) ที่ใช้วัดก่อนและหลังการทดลอง

4) แบบประเมินสมรรถนะการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชน ในลักษณะแบบประเมินผลงาน/โครงการ (Rubric Assessment) ที่ใช้ประเมินชิ้นงานหรือโครงการที่นักศึกษาออกแบบ

5) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert (Likert, 1932)

**5. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ**

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบเนื้อหาและโครงสร้างของเครื่องมือแต่ละชนิด

2) สร้างเครื่องมือฉบับร่างตามกรอบเนื้อหาที่กำหนด และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสม

3) นำเครื่องมือฉบับร่างเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3-5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

4) นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1951) สำหรับแบบสอบถามและแบบวัดที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า และหาค่าความเที่ยงของผู้ประเมิน (Inter-Rater Reliability) สำหรับแบบประเมินผลงานที่ใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก

5) ปรับปรุงเครื่องมือให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

**6. การเก็บรวบรวมข้อมูล**

1) ขั้นเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยเพื่อติดต่อขอสัมภาษณ์ผู้บริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้นำชุมชน โดยนัดหมายวันเวลาที่เหมาะสมและสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ พร้อมบันทึกเสียงและบันทึกภาคสนาม (Field Note)

2) ขั้นทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยวัดสมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหาและการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชนของนักศึกษาก่อนการทดลอง (Pretest) จากนั้นจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นตลอดภาคการศึกษา และวัดสมรรถนะอีกครั้งภายหลังสิ้นสุดการทดลอง (Posttest)

3) ขั้นเก็บข้อมูลความพึงพอใจ ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามความพึงพอใจให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่างภายหลังเสร็จสิ้นการจัดการเรียนการสอน และเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

**7. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้**

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยถอดเทปคำสัมภาษณ์ จัดหมวดหมู่ข้อมูล (Coding) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปประเด็นสภาพและปัญหาการบูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลักสูตร นำเสนอแบบพรรณนาความ (Descriptive Analysis) ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ระดับสมรรถนะ และระดับความพึงพอใจ และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (Paired-Sample t-test) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

**8. จริยธรรมการวิจัย**

1)เสนอโครงร่างการวิจัยต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนาบุรีรัมย์ เพื่อขอการรับรองก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

2)ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ และสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัยให้ทราบก่อนเข้าร่วม และขอความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร (Informed Consent) จากผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคน

3)ผู้เข้าร่วมวิจัยมีสิทธิ์ปฏิเสธหรือถอนตัวได้ทุกขั้นตอนโดยไม่มีผลกระทบต่อการเรียนหรือสถานภาพ

4)เก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมโดยไม่ระบุชื่อหรือข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนได้

5)ในกรณีที่ต้องลงพื้นที่ชุมชน ผู้วิจัยขออนุญาตและขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านอย่างเหมาะสม และให้เกียรติต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนตลอดกระบวนการวิจัย

**ผลการวิจัย**

**ส่วนที่ 1 การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (n = 20)**

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณกำหนดไว้ 20 คน ใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1967) ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 หรือสูตรของ Krejcie and Morgan (1970) แล้วสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากรายชื่อนักศึกษาที่ลงทะเบียนในรายวิชาที่ใช้ทดลอง

สูตร Yamane: $n = N / (1 + Ne^2)$ โดย $e = 0.05$

สูตร Krejcie and Morgan: $n = \chi^2NP(1-P) / [d^2(N-1) + \chi^2P(1-P)]$ โดย $\chi^2 = 3.841$, $P = 0.5$, $d = 0.05$

**ตารางที่ 1 การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง**

| ขนาดประชากร (N) | Yamane (ปัดขึ้น) | Krejcie & Morgan (ปัดขึ้น) | ผลที่ใช้ |
|---|---|---|---|
| 20 | 19 (19.05) | 19 | — |
| 21 | 20 (19.95) | 20 (19.99) | 20 คน |
| 22 | 21 (20.85) | 21 (20.86) | — |
| ประชากรจริงของรายวิชา | [กรอก N] | [กรอก n] | 20 คน |

ข้อสังเกต: n = 20 สอดคล้องกับประชากรประมาณ 21 คนเท่านั้น หากรายวิชามีนักศึกษามากกว่านี้ สูตรทั้งสองจะให้ n มากกว่า 20 (เช่น N = 40 ได้ n = 36 ตามสูตร Yamane) ควรระบุเหตุผลการกำหนด 20 คนในบทที่ 3 ให้ชัดเจน เช่น เป็นข้อจำกัดของขนาดชั้นเรียน

ขั้นตอนสุ่ม: (1) เรียงรายชื่อนักศึกษาตามรหัส (2) กำหนดเลขสุ่มด้วยโปรแกรม/ตารางเลขสุ่ม (3) คัดเลือกจนครบ 20 คน (4) บันทึกวิธีและวันที่สุ่มไว้เป็นหลักฐาน

**ตารางที่ 1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ (n = 20)**

| เพศ | จำนวน (คน) | ร้อยละ |
|---|---|---|
| ชาย | 11 | 55.0 |
| หญิง | 8 | 40.0 |
| ไม่ระบุ | 1 | 5.0 |
| รวม | 20 | 100.0 |

*ผู้ให้ข้อมูลระบุชาย 11 หญิง 8 รวม 19 คน แถว 'ไม่ระบุ' เพิ่มเพื่อให้ครบ 20 คน*
*โปรดตรวจสอบกับข้อมูลจริง*

## ส่วนที่ 1 สภาพและปัญหาการบูรณาการ (ผลการสัมภาษณ์)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ: ผู้บริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้นำชุมชน รวมประมาณ 15–20 คน เลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ด้วยการถอดเทป จัดหมวดหมู่ (Coding) และวิเคราะห์เนื้อหา

**ตารางที่ 2 เกณฑ์การแปลผลระดับ**

| ช่วงคะแนนเฉลี่ย | ระดับสมรรถนะ | ระดับความพึงพอใจ |
|---|---|---|
| 4.21 – 5.00 | สูงมาก | มากที่สุด |
| 3.41 – 4.20 | สูง | มาก |
| 2.61 – 3.40 | ปานกลาง | ปานกลาง |
| 1.81 – 2.60 | ต่ำ | น้อย |
| 1.00 – 1.80 | ต่ำมาก | น้อยที่สุด |

## ส่วนที่ 2 ผลการทดสอบค่าที (Paired-Sample t-test)

สมมติฐาน: $H_0$: $\mu$(หลัง) = $\mu$(ก่อน) $H_1$: $\mu$(หลัง) > $\mu$(ก่อน) ระดับนัยสำคัญ .05

สูตร: $t = \bar{D} / (S_D/\sqrt{n})$, $df = n - 1 = 19$ ค่าวิกฤต $t(19) = 2.093$ (สองทาง) หรือ 1.729 (ทางเดียว) ที่ $\alpha = .05$

**ตารางที่ 3 เปรียบเทียบสมรรถนะก่อนและหลังเรียน (n = 20) [ข้อมูลสมมติ]**

| สมรรถนะ | ก่อน Mean | ก่อน SD | หลัง Mean | หลัง SD | t | df | p | d |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน | 2.69 | 0.42 | 3.56 | 0.54 | 9.31 | 19 | <.001 | 2.08 |
| การออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชน | 2.51 | 0.48 | 3.53 | 0.50 | 10.05 | 19 | <.001 | 2.25 |
| รวม | 2.60 | 0.39 | 3.55 | 0.37 | 16.07 | 19 | <.001 | 3.59 |

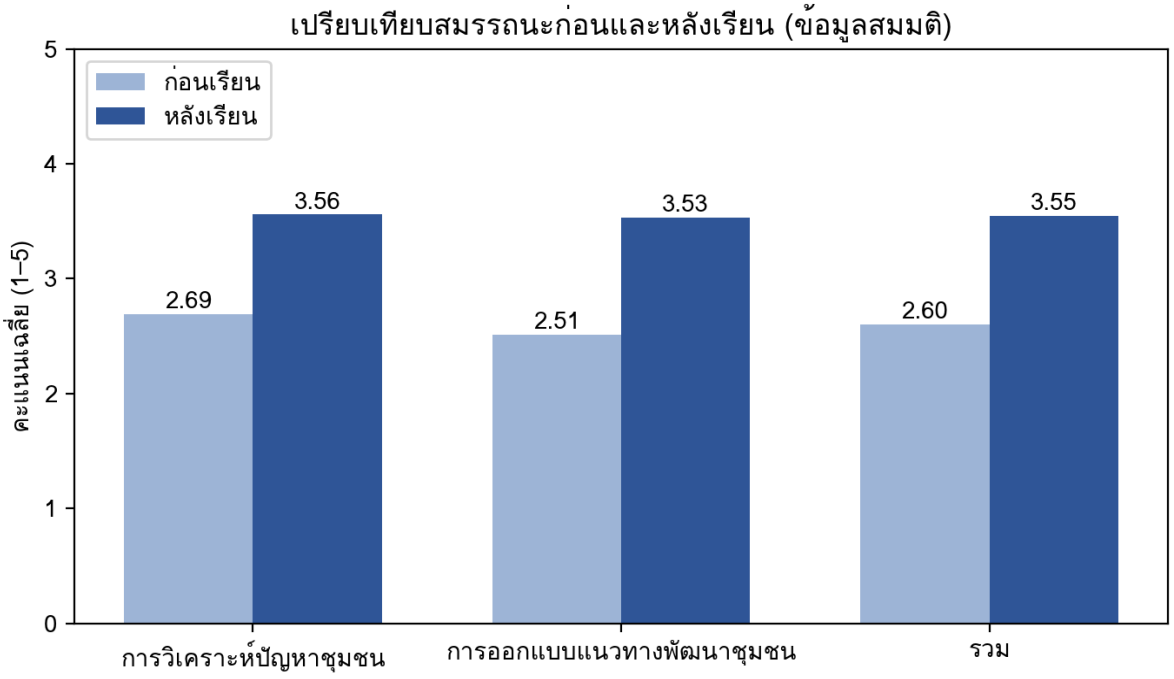


แผนภูมิที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะก่อนและหลังเรียน (ข้อมูลสมมติ)

*Cohen's d = $\bar{D}/S_D$; ตรวจการแจกแจงปกติของผลต่างด้วย Shapiro-Wilk (ข้อมูลสมมติ p = 0.377 จึงใช้ paired t-test ได้) หากข้อมูลจริงไม่เป็นปกติให้ใช้ Wilcoxon signed-rank test*

## ส่วนที่ 3 ระดับความพึงพอใจ

**ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอน (n = 20) [ข้อมูลสมมติ]**

| รายการ | Mean | SD | ระดับ |
|---|---|---|---|
| ด้านเนื้อหาที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น | 4.22 | 0.47 | มากที่สุด |
| ด้านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน | 4.21 | 0.41 | มากที่สุด |
| ด้านการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้นำชุมชน | 4.53 | 0.44 | มากที่สุด |
| ด้านสื่อและการวัดประเมินผล | 4.14 | 0.37 | มาก |
| รวม | 4.28 | 0.18 | มากที่สุด |

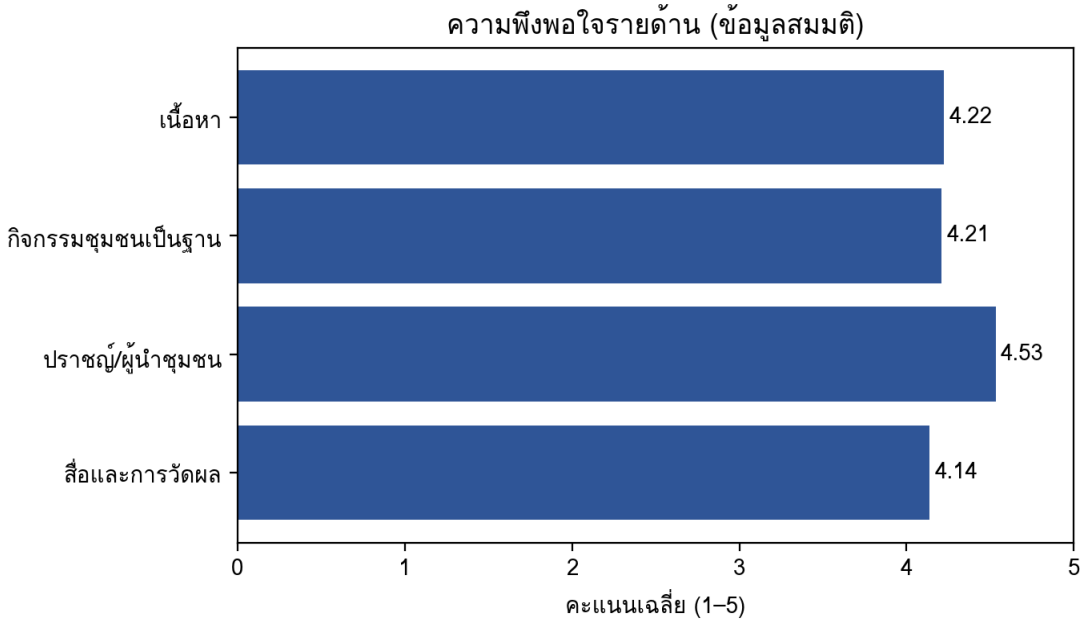


แผนภูมิที่ 2 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจรายด้าน (ข้อมูลสมมติ)

**อภิปรายผล**

อภิปรายผลโดยเชื่อมโยงกับแนวคิดการบูรณาการหลักสูตร การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล]

**ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป**

1. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเนื้อหารายวิชา เพื่อพัฒนาสมรรถนะการวิเคราะห์ปัญหาและการออกแบบแนวทางพัฒนาชุมชนของนักศึกษา

2. สถาบันอุดมศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบดังกล่าวในการพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่ตนเอง

3. ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชน เพื่ออนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่คนรุ่นใหม่ผ่านระบบการศึกษา

**เอกสารอ้างอิง**

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika, 16(3), 297-334.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

Ladson-Billings, G. (1995). Toward a theory of culturally relevant pedagogy. American Educational Research Journal, 32(3), 465-491.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 22(140), 1-55.

Yamane, T. (1967). Statistics: An introductory analysis (2nd ed.). New York: Harper & Row.